

Odd Fellowhuset

Kv Midgård 3, S:t Nicolai socken, Nyköpings stad och kommun,
Södermanlands län

Antikvarisk slutrapport
Renovering av fönster och balkongdörrar

2020-10-08

Odd Fellowhuset

Kv Midgård 3, S:t Nicolai socken, Nyköpings stad och kommun,
Södermanlands län

Antikvarisk slutrapport

Renovering av fönster och balkongdörrar

Rapport 2020:7

© 2020 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Sörmlands museum
Box 314, 611 26 Nyköping

studierummet@regionsormland.se

www.sormlandsmuseum.se

Författare: Anton Blomgren, antikvarie

Omslagsbild: Odd Fellowhusets södra gavel, SLM D2020-0518.

Foto, där ej annat anges: Anton Blomgren, Sörmlands museum

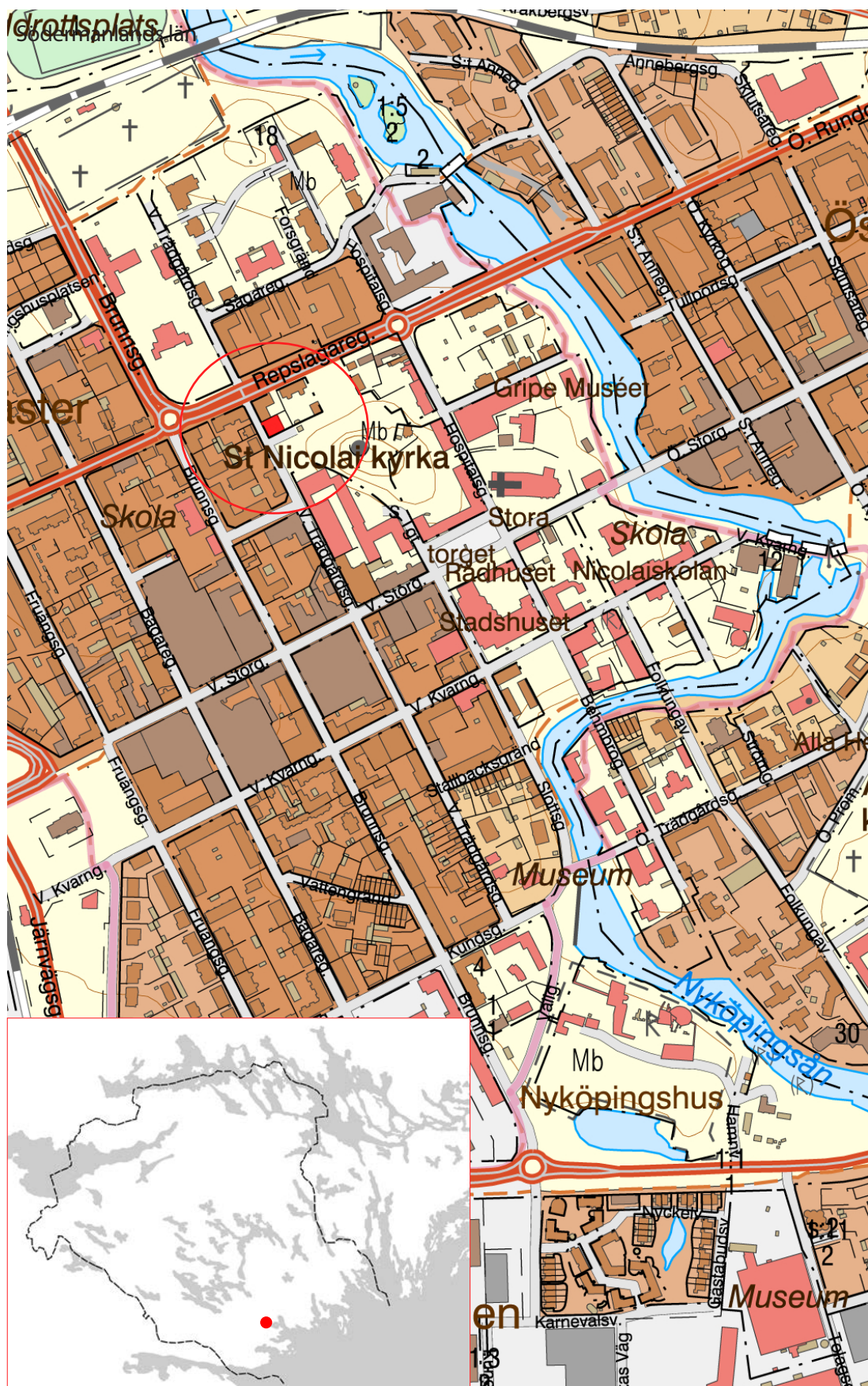
Diarienummer: KN-SLM19-0079

Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriet. Enligt FUK-avtal D-nr: I2018/00115

Nyköping 2020

Innehåll

Inledning	7
Historik och arkitekturbeskrivning	9
Kortfattad beskrivning av Odd Fellowhuset	9
Historik	9
Kulturhistoriska värden	11
Gällande skydd	11
Byggnadens skick före åtgärder	13
Beskrivning av åtgärder	17
Nedtagning av foder, lister och beslag	17
Montering av aluminiumkarmar	17
Val av kulör på aluminiumkarmar	23
Renovering och återmontering av blyfönster	23
Ådringsmåleri	23
Beslag	23
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	24
Exteriör	24
Interiör	24
Anmärkningar på enskilda åtgärder	27
Projektrelaterad information	28
Källförteckning	30
Bilagor	31
Bilaga 1. Tillstånd till ändring av Odd Fellowhuset	31
Bilaga 2. Beslut om bidrag	37

Odd Fellowhuset, markerat i rött, ligger centralt i Nyköping. Kartan är hämtad från Lantmäteriets kartdatabas.

Inledning

Mellan april och december 2019 har renoveringsåtgärder utförts på Odd Fellow-husets fönster och balkongdörrar. Åtgärderna har omfattat nedtagning av befintliga gjutjärnsbågar, renovering av blyfönster samt återmontering av dessa i respektive innanför nya tvåglaskas-setter med ramar av fabrikslackerad aluminium.

Skälet till att renoveringen genomfördes var att de glasade balkongdörrarna inte var täta vilket medförde ett kallt rumsklimat för lokalernas brukare.

Bakgrund

Fastighetsbolaget Midgård inkom den 28 oktober 2015 med ansökan om tillstånd till ändring av byggnadsminnet Odd Fellow-huset, renovering av fönster. Samtidigt inkom ansökan om byggnadsvårdsbidrag. Länsstyrelsen öppnade två ärenden, dnr 432-6141-2015, ansökan om tillstånd och 434-6042-2015, ansökan om bidrag. Fastighetsbolaget meddelade att man önskar komplettera ansökningarna med utlåtande från Sörmlands museum och offert/prisuppgift från Thomas Lundkvist måleri.

Länsstyrelsen kontaktade fastighetsägaren den 3 november 2015.

Fastighetsbolaget Midgård inkom den 27 juni 2017 med komplettering i form av offert från Nyköpings Glasmästeri. Offerten avsåg helt nytt fönsterparti med aluminiumram i stället för det nuvarande, nytt blyinfattat glas m.m.

Länsstyrelsen skickade begäran om komplettering den 29 augusti 2017.

Fastighetsbolaget Midgård meddelade den 31 oktober 2017 att man inte hunnit ta fram begärda kompletteringar eftersom renoveringen av fönstren inte kunde utföras innan vintern. Vidare hade man haft ett stort inbrott i Odd Fellow-huset och en vattenläcka. Detta gjorde att fönsterrenoveringen sköts till nästa budgetår.

Länsstyrelsen meddelade den 31 oktober 2017 att begärda kompletteringar behöver skickas in innan beslut kan fattas. Länsstyrelsen frågade även om det är möjligt att laga befintliga blyspröjsfönster och införliva dem i den nya treglaskonstruktionen. D.v.s. att ursprungligt glas som är helt återanvänds liksom blypröjs. Länsstyrelsen skickade den 19 januari 2018 på begäran en lista över antikvariska firmor verksamma i länet.

Fastighetsbolaget Midgård inkom den 27 mars 2018 med komplettering i form av arbetsbeskrivning och översiktligt åtgärdsförslag, Nyköpings glasmästeri, e-post 2018-03-08 samt förslag på handtag/trycke.

Länsstyrelsen beslutade 2018-04-20 att lämna tillstånd till ändring av byggnadsminnet Odd Fellow-huset enligt inkomna handlingar. 2019-04-08 fattade Länsstyrelsen beslut om att bevilja ekonomiskt bidrag för åtgärderna (se bilagor).

Antikvarisk medverkan

Enligt länsstyrelsens beslut om bidrag fick Sörmlands museum uppdraget att svara för antikvarisk medverkan vid renoveringen. Startmöte hölls den 17 april 2019, närvarande var Jonas Wärn, fastighets Midgård AB, Håkan Karlsson, Nyköpings glasmästeri samt Anton Blomgren, antikvarisk medverkande, Sörmlands museum. Arbetet har följts upp genom deltagande vid 6 platsbesök, samt via e-post och telefon.

Antikvarisk slutbesiktning genomfördes 13 december 2019. Närvarande var Jonas Wärn och Anton Blomgren.

Sammanfattning av utfört arbete

- Befintliga dörrar av gjutjärn togs bort
- Fönster- och dörrfoder togs ner
- Befintliga blyspröjsade fönster togs ut och renoverades på verkstad
- Nya balkongdörrar och fönster med aluminiumramar monterades
- Nya fönsterbågar av trä tillverkades
- Befintliga foder samt nya träbågar och kvartsstavslister ådringsmålades
- Blyfönstren placerades inuti dörrarnas glaskassetter, och på insidan av de nya fönstren
- Aluminiumramarna (karmarna) täcktes över med ursprungliga foder
- Nya dörrhandtag i mässing monterades
- Balkonggolven bättrades med ett tunt lager cement för att motverka kvarstannande regnvatten

Bild 1. Odd Fellowhusets södra gavel, efter avslutade arbeten. SLM D2020-0519.

Historik och arkitekturbeskrivning

Kortfattad beskrivning av Odd Fellowhuset

Odd Fellowhuset har en utpräglad nordisk nationalromantisk karaktär. Byggnaden inrymmer fyra våningar och en liten orgelläktare samt vind. Byggnadens relativt höga nockhöjd gör att den särskiljer sig från den omgivande bebyggelsen i centrala Nyköping, som mestadels är två till tre våningar hög. Det brutna branta takfallet, som uppgår till halva byggnadens höjd, bidrar till dess mycket speciella karaktär.

Byggnaden har fasader av synligt murtegel. Teglet som är handslaget har en för stilen typisk obearbetad yta, vilket bidrar till fasadernas något råa karaktär. Fogarna är grå och av cementhaltigt bruk. Södra gaveln och långsidan mot Västra trädgårdsgatan, som utgör byggnadens representativa fasader, har stora rundbågade ospröjsade skyltfönster vilket skapar en karaktär av medeltida rundbågearkitektur. Andra och tredje våningens fönster på södra gaveln, liksom bottenvåningens fönster mot parkeringen på innergården, har två lufter med tio spröjs i vardera luften. Fönstren är målade i engelskt röd kulör.

Sydgavelns fasad är tydligt uppdelad i en nedre och övre del, där skiljelinjen löper strax ovanför tredje våningens fönster. Detta markeras av takfoten och på gavlarna en vackert murad kransgesims med droplist. Ovanför kransgesimsen, i det stora gavelröstet, finns två högresta och blyspröjsade fönster. Framför vardera fönster finns balkonger med svarta smidesräcken. Överst vid taknocken hänger Odd Fellowordens symbol i form av en svart kedja med tre länkar. Taket täcks av rött vingtegel. Två skorstenar finns på taket och är utförda i synligt murtegel. På båda takfallen finns takkupor varav de åt öster är av en större modell. På östra fasaden finns en nödutgång i form av en spiraltrappa i omålad metall.

Historik

Enligt jubileumsskriften Odd Fellowhuset i Nyköping 100 år 1913-2013 (Hedin & Domnert 2012) är det mest troliga att valet av arkitekt till Odd Fellowhuset förbereddes av rådmannen Gunnar Fant. Valet stod mellan de framstående arkitekterna Ragnar Östberg och Carl Westman, som ett par år tidigare ritat det närliggande Tingshuset i Nyköping. Enligt Hedin & Domnert (2012) rådde ingen konkurrens mellan de båda arkitekterna, som var goda vänner och snarare stöttade varandras arbete. Uppdraget tillföll slutligen Ragnar Östberg.

När den nybildade Odd Fellowklubbens byggnadskommité under ett klubbmöte den 8 mars 1910 föreslog inköp av tomt nr. 62 i andra kvarteret (nuvarande kvarteret Midgård 3), hade ännu inget fastighetsbolag bildats, och pengar fattades. För att klubben inte skulle förlora chansen till den attraktiva tomten erbjöd sig handlaren och klubbmedlemmen Ludvig Johansson att köpa tomten, till dess att fastighetsbolaget Midgård aktietecknats, vilket skedde i oktober samma år. Förutom det attraktiva läget nära Stortorget var även den planerade torgbildningen framför Odd Fellowhuset en viktig orsak till valet av tomtplats. Arkitekten Ragnar Östberg var mån om att husets gavel och exteriöra karaktär skulle vara fullt synlig mot torget. Dessutom skulle huset vara en attraktiv plats för butiker och lägen-

heter, från vilka inkomster skulle bidra till husets framtida driftskostnader. För att säkerställa att den södra fasaden skulle förbli fullt synlig, fick fastighetsbolaget Midgård jämte Nyköpings Tempelares Byggnadsförening en skriftlig försäkran från Nyköpings stad om att en diagonalgata skulle byggas till väster om torget framför Odd Fellowhuset, och att ingen bebyggelse skulle uppföras inom 18 meter efter diagonalgatans sträckning (Hedin & Domnert 2012). Gatan behölls fram till att Ragnar Östberg upprättade en ny stadskarta 1926.

Arkitekten Ragnar Östberg erhöll uppdraget att rita Odd Fellowhuset i Nyköping under våren 1911, samma vår som han tilldelades uppdraget att rita Stockholms stadshus. Enligt Hedin & Domnert (2012) finns tydliga likheter mellan de båda byggnadernas takkonstruktion och mått, bl.a. i Odd Fellowhusets ordenssal och Stadshusets Rådsal.

Fasadteglet leverades av Rallsta tegelbruk utanför Hallstahammar i Västmanland, som också levererade teglet till Tinghuset i Nyköping. Den stora ordenssalen utsmyckades med en al secco målning av konstnären John Bauer, vars insats skedde efter önskemål av Ragnar Östberg (Hedin & Domnert).

När Odd Fellowhuset uppfördes bestod Nyköping till stora delar av trähusbebyggelse som var betydligt lägre. Därför kan det förmodas att byggnaden upplevdes som ett mycket iögonfallande tillskott i stadslandskapet. Enligt uppgift fanns heller inget tidigare byggt Odd Fellowhus i landet med så pass djärva linjer (Hedin & Domnert). Det antyder att Odd Fellowhuset i Nyköping uppfattades som en mycket modern byggnad när den invigdes 1913.

Bild 2. Odd Fellowhusets södra gavel. Bilden är tagen i september 1930. Foto: Iwar Nilsson, Södermanlands läns-museum. SLM X1652-80.

Kulturhistoriska värden

Odd Fellowhuset har framför allt ett stort arkitekturhistoriskt värde, både som alster av den kände arkitekten Ragnar Östberg som bl.a. har ritat Stockholms stadshus, och som ett utomordentligt gott exempel på svensk nationalromantisk arkitektur. Just detta har också ett stort miljömässigt värde i Nyköpings stadsbild. Byggnaden är tillsammans med Tingshuset av Carl Westman och järnvägsstationen av Folke Zettervall en av de mest framträdande nationalromantiska byggnaderna i Nyköping. Den kände konstnären John Bauers al secco-målning Den helige Martin och tiggaren som pryder den vackra ordenssalen tillmäts ett stort konsthistoriskt värde. Byggnadens obrutna historiska funktion som ordens- och föreningslokal är ett intressant och tydligt exempel på en viktig del av 1900-talets sociala kultur i Sverige. Byggnaden har därför ett stort samhällshistoriskt värde.

Gällande skydd

Kulturmiljölagen

Odd Fellowhuset förklarades som byggnadsminne enligt kulturmiljölagen (1988:950) kap 3 Byggnadsminnen av Länsstyrelsen i Södermanlands län 2013-05-02.

För att reglera hur det kulturhistoriska värdet ska tas tillvara fastställs skyddsbestämmelser för varje byggnadsminne. Länsstyrelserna har tillsynsansvar över byggnadsminnena och prövar frågor om tillstånd till åtgärder som strider mot skyddsbestämmelserna.

Bild 3. Ordenssalen har en högtidlig karaktär, vilket understryks av bröstningarna av mörkt trä, de röda sitsarna och inte minst avsaknaden av fönster, vilket skapar en säregen mystik. På väggen i bakgrunden syns John Bauers al secco-målning Den helige Martin och tiggaren. Foto: Eva Wockatz, Sörmlands museum. SLM D2020-0520.

Den som äger ett byggnadsminne har möjlighet att söka bidrag för de antikvariska överkostnader som kan uppstå vid till exempel restaurering.

Detaljplan

Fastigheten omfattas av gällande detaljplan 04-NYS-286, antagen 1973-09-11, men berörs inte av några särskilda varsamhetsbestämmelser.

Inventeringar

I Nyköping - Kulturhistorisk byggnadsinventering 2015-2016 är Odd Fellowhuset blåklassat, vilket utgör den högsta värderingsgraden. Byggnaden är särskilt värdefull ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt och får inte förvanskas.

Plan- och Bygglagen

Eftersom Odd Fellowhuset tillmäts ett stort kulturhistoriskt värde både i den kulturhistoriska byggnadsinventeringen samt genom Länsstyrelsens byggnadsminnesförklaring 2013, omfattas byggnaden av förvanskningförbudet liksom de generella varsamhetsbestämmelserna som finns i Plan- och bygglagens (2010:900) 8 kapitel:

13§ En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

14 § Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

17 § Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Byggnadens skick före åtgärder

De befintliga dörr- och fönsterkonstruktionerna utgjordes, i vardera del, av sex stycken bågar/ramar av gjutjärn. De två nedersta utgjorde balkongdörren, och de övriga fyra utgjorde fönster.

En dörr omfattade två kvadratiska bågar med blyspröjsade fönster. Dessa täcktes av helglasade ytterrutor av motsvarande storlek. På insidan satt ett kors av järn som enligt uppgift syftade till att ge konstruktionen ytterligare stadga. Dessa ska alltså inte ha varit en del av den ursprungliga konstruktionen (Wärn 2019). De blyspröjsade fönstren hölls på plats av betsade konkava karnisstavar.

Flera av ytterrutorna på och ovanför den högra dörren (sett utifrån) på södra gaveln var krossade och glaset hade fallit ur. Flera rutor på båda fönstren var spruckna och provisoriskt lagade med silvertejp. Flera av tvärposterna av gjutjärn hade rostskador och stod ut utanför fönsterlivet. Det är dock oklart om detta bidrog till fönstrens otäthet.

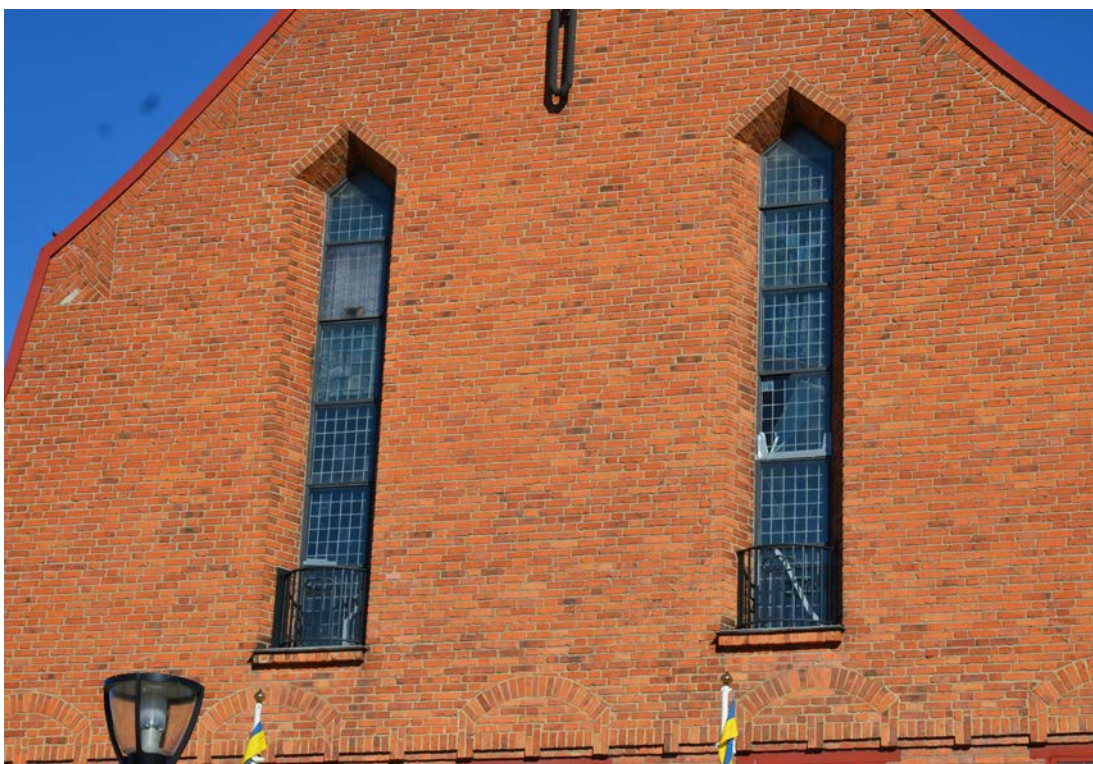

Bild 4. Balkongerna på södra gaveln innan renoveringen. SLM D2020-0521.

Bild 5. Den högra balkongdörren med sprucken nedre ytterruta. SLM D2020-0522.

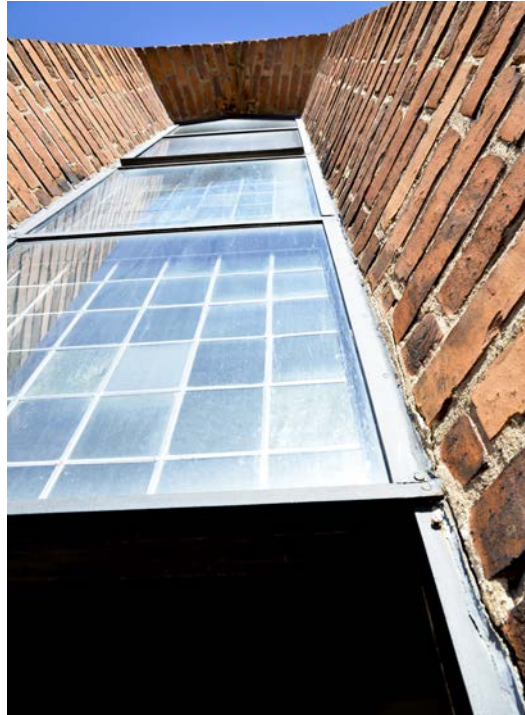

Bild 6. Det vänstra fönstret (sett utifrån) innan påbörjade arbeten. SLM D2020-0523.

Bild 7. Vänstra balkongdörren, med provisoriskt åtgärdade sprickor i fönsterglasets samt rostskador i tvärpostens överdel. SLM D2020-0524.

Bild 8. Den vänstra balkongdörren av gjutjärn (vy in mot rummet från balkongen). Dörrarna har tyvärr slängts. SLM D2020-0525.

Bild 9. Vänstra balkongdörren, innan påbörjade arbeten. Vy mot öster. SLM D2020-0526.

Bild 10. Låsvred i mässing på dörrarna. På varje dörr satt två stycken vred. Dessa togs bort men sparades. SLM D2020-0527.

Bild 11. Ett av järnkorsens infästningar i dörren. Järnkorsen (ett kors på varje dörr) var enligt uppgift från Jonas Wärn inte ursprungliga. De förvaras nu i Odd Fellowhuset. SLM D2020-0548.

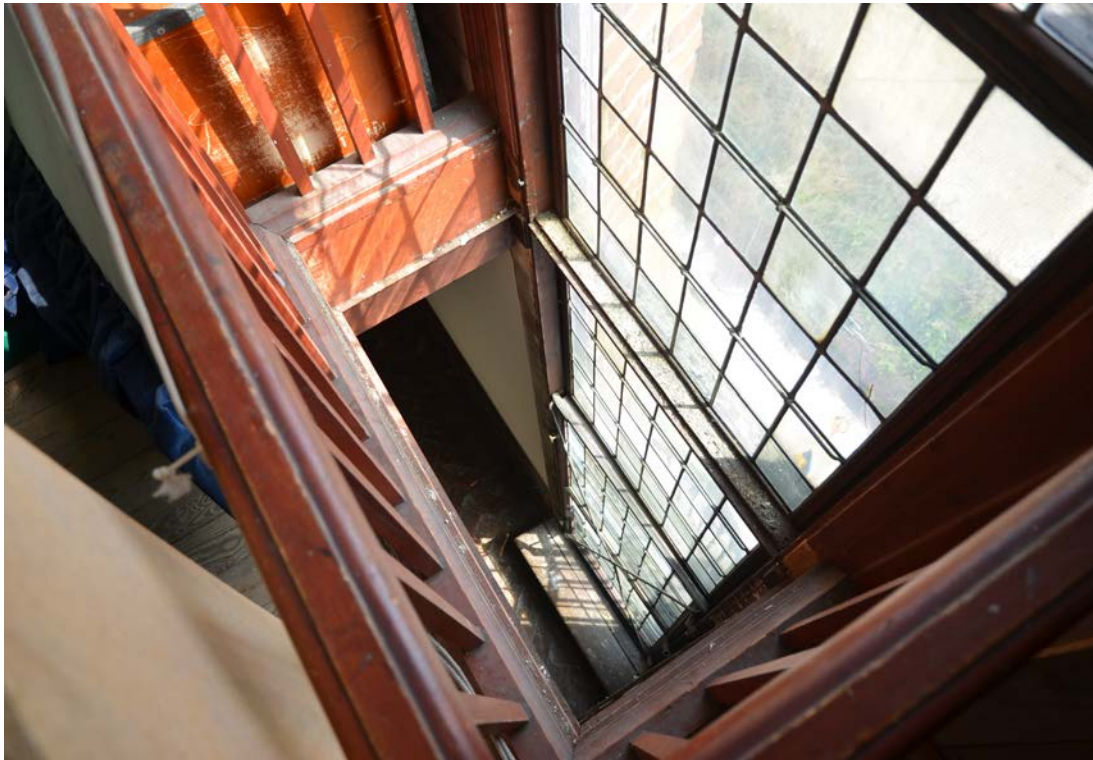

Bild 12. Ett av fönstren innan arbetena påbörjades. Vy från orgelläktaren. SLM D2020-0528.

Bild 13. Hål för flaggstång med handtag i mässing. Även detta har tagits ned men sparats. SLM D2020-0529.

Beskrivning av åtgärder

Nedtagning av foder, lister och beslag

Befintliga dörrar av gjutjärn togs bort. De blyspröjsade fönstren togs ut ur dörrarna. Dörr- och fönsterfodren togs försiktigt bort med bräckjärn. När de inte kunde avlägsnas med handkraft sågades spiken av bakom fodren/listerna, för att göra minsta möjliga åverkan på virket. Befintliga mässingsbeslag togs ner och sparades. Enligt muntlig överenskommelse skulle de befintliga järndörrarna sparas, men i oktober 2020 framkom att dessa slängts (Wärn 2020).

Montering av aluminiumkarmar

Ett snitt ur dörrkarmen av trä sågades ur med sticksåg i syfte att kontrollera passformen på den nya aluminiumkarmen. Därefter sågades hela träkarmen upp enligt de nya måtten. Aluminiumkarmen monterades in och skruvades fast i murväggen. Isolering mellan murväggen och den nya aluminiumkarmen gjordes med mineralull. Ovanpå skarven mellan den nya karmen av aluminium och den gamla karmen av gjutjärn spikades en bräda. På brädan och i murverkets fogar fästes svart fabrikslackerad plåt. Bleckspik med gummitätning och sexkantskruv användes.

Bild 14. Provsnitt sågades ut ur karmen för att kontrollera passformen på den nya dörr- och fönsterkarmen. Därefter sågades hela insidan av karmen ur. SLM D2020-0530

Bild 15. Befintliga dörr- och fönsterfoder avlägsnades varsamt och återanvändes. SLM D2020-0531

Bild 16. De nya dörr- och fönsterkarmarna i svart aluminium anlände till verkstaden i oktober. Notera att dörren står framför fönsterramens nedre del. SLM D2020-0532.

Bild 17. Karmarna monterades inifrån. Skarven mellan murverket och aluminiumkarmen drevades med mineralull. SLM D2020-0533.

Bild 18. Mellan den nya aluminiumkarmen (till vänster) och den ursprungliga yttre järnkarmen spikades en tunn bräda för att ge bättre fäste och stadga åt vattplåten. SLM D2020-0534.

Bild 19. Fabrikslackerade svarta vattplåtar monterades med bleckspik med gummitätning. SLM D2020-0535.

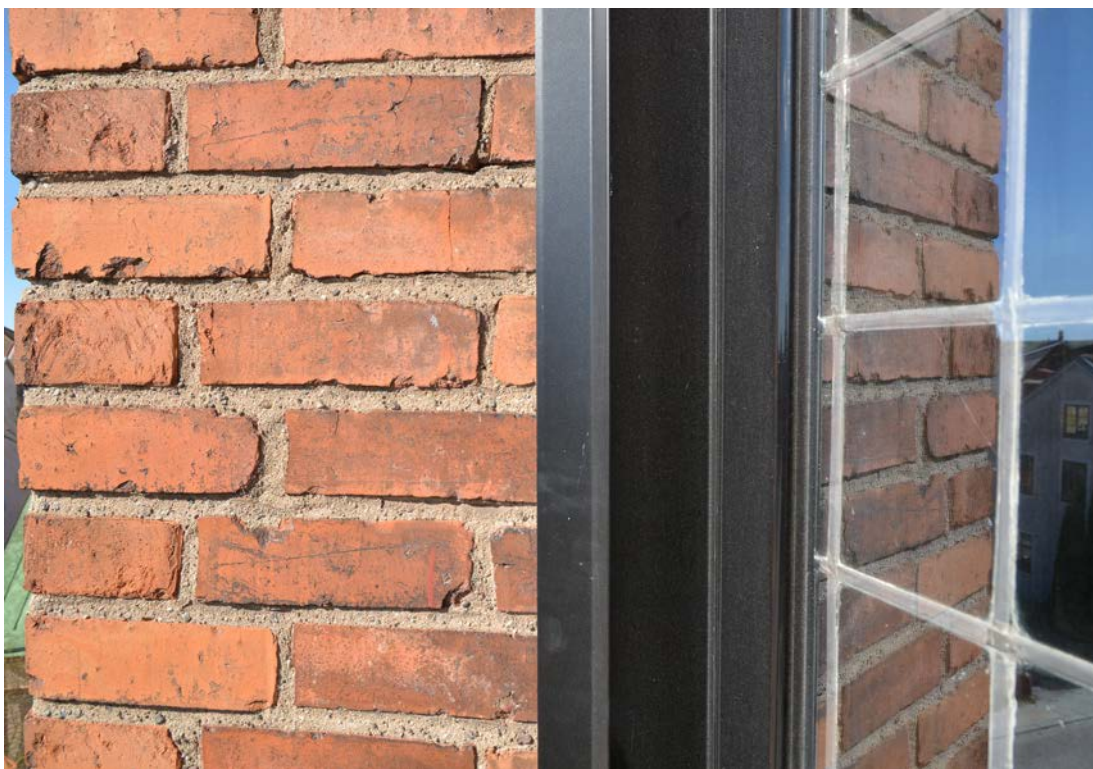

Bild 20. Färdiga plåtarbeten vid en av dörrarna, vy mot väst. SLM D2020-0536.

Bild 21. Specialtillverkade träbågar med traditionella infästningar (tapp, slits och träplugg utan lim). SLM D2020-0537.

Bild 22. Den nya aluminiumkarmen innan blyfönstren och fönsterfodren återmonterades. Vy från orgelläktaren. SLM D2020-0538.

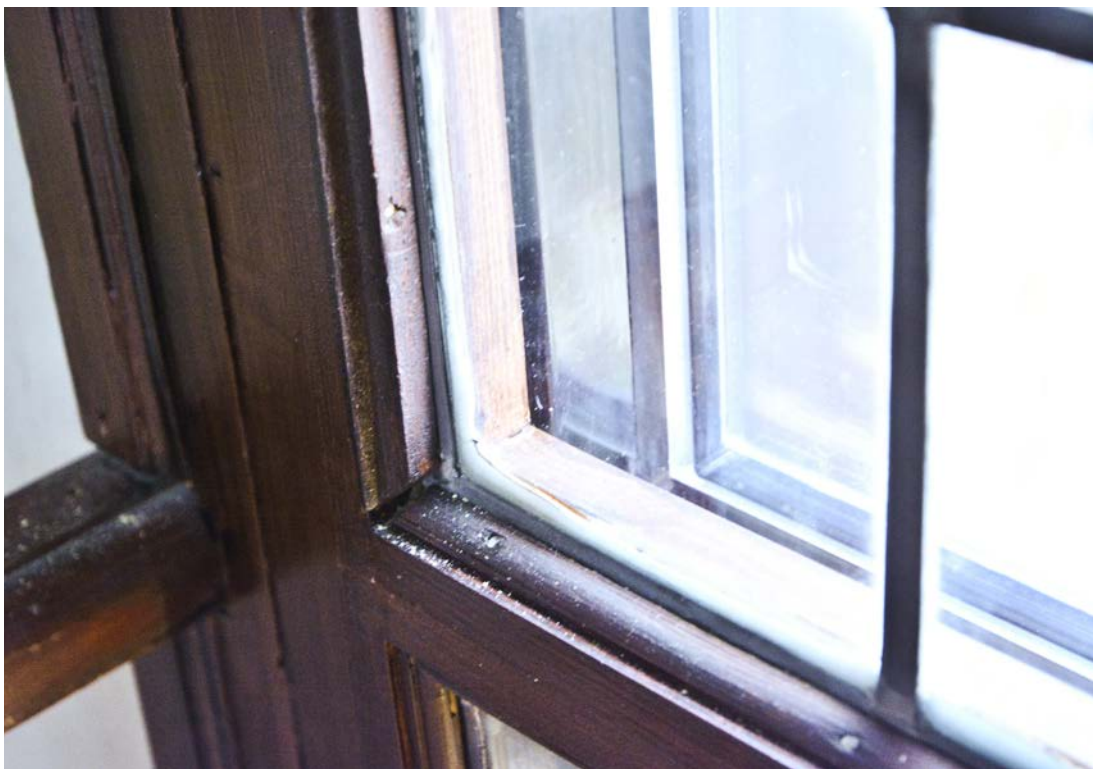

Bild 23. Fönsterkonstruktionen i närbild, vy mot öster från orgelläktaren. SLM D2020-0539.

Bild 24. Närbild av träbågarna med infällda blyfönster, som hålls på plats av kvartsstavslister. SLM D2020-0540.

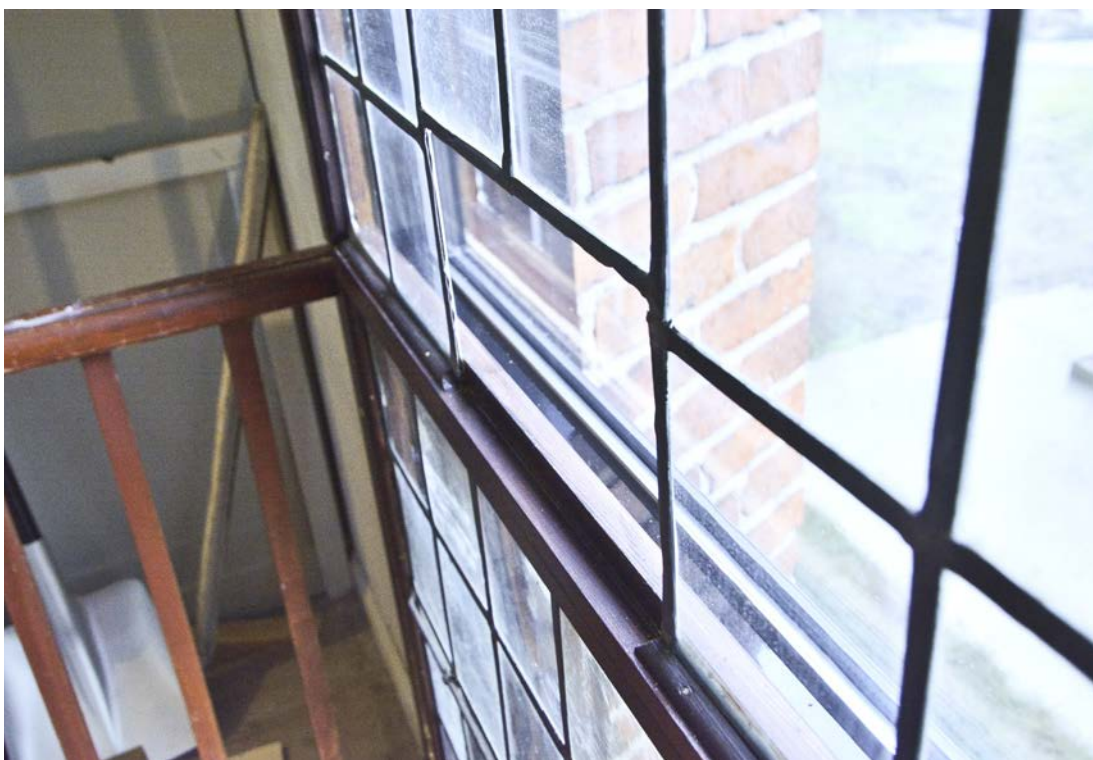

Bild 25. Blyfönstren monterades mellan de nya träbågarna och nya kvartsstavslister, som också betsades. SLM D2020-0541.

Bild 26. Befintligt handtag på innerdörrar. SLM D2020-0542.

Bild 27. Nya handtag i mässing, som till viss grad efterliknar de befintliga handtagen. SLM D2020-0543.

Bild 28. Ett av fönstren, efter avslutade arbeten. De nya fönstren är djupare indragna i nischen, jämför med bild 6. SLM D2020-0544

Val av kulör på aluminiumkarmar

Val av RAL-kulör på de svarta aluminiumkarmarna (RAL 9005 Djupsvart) valdes i huvudsak med hänsyn till att befintligt smidesjärn på båda balkongräckena samt grinden vid huvudingången enligt uppgift (Wärn 2019) målades med färg i samma djupsvarta kulör några år tidigare. De målade smidda delarna kulörbestämdes på plats med en RAL-karta den 4 juli 2019. Där bedömdes att de något mildare eller gråaktigare svarta kulörerna, t.ex. 9004 Signalsvart eller 9017 Trafiksvart stämde bättre överens med det nuvarande skicket på smidesjärnen. Eftersom aluminiumramarna kommer att smutsas av damm och även att mattas något över tid, bedömdes det som lämpligt att ta höjd för en naturlig avmattnings av kulör och ytskikt, genom att välja en helt svart RAL-kulör. Kulören bestämdes alltså av mig som antikvarie, i samråd med beställaren Jonas Wärn.

Renovering och återmontering av blyfönster

Nya fönsterbågar i trä tillverkades av BBL's fönsterhantverk i Nyköping. Blyfönstren (totalt sju st blypaneler) fraktades till Teiljers Glas verkstad i Örebro. Fyra av dessa blypaneler genomgick en enklare ombyggnad, bl.a. med byte av kantbly för att de skulle passa mellan de nya isolerglasen. Övriga tre blypaneler renoverades. Sprucket glas ersattes med äldre grönt glas lika befintligt. Fönstren skickades därefter tillbaka till Nyköpings glasmästeri, där de monterades in i dörrarnas glaskassetter.

Ådringsmåleri

Befintliga foder och lister mattades med slippapper och ådringsmålades med en blandning av två betser som bröts för att efterlikna det tidigare utseendet. De nya träbågarna grundades med en oljefärg som bröts i kulör lika befintlig grundfärg. Dessa ströks med samma betsblandning som fodren. Bågarna monterades i karmarna med förgylld spårskruv. Kvartsstavslisterna spikades i träbågarna.

Beslag

De tidigare dörrarna öppnades med två enkla mässingsvred, som inte kunde användas på de nya dörrarna. Därför fick nya dörrhandtag beställas. Valet, som gjordes av mig som antikvarie, föll på handtag i mässing med en enkel utformning. Mässing bedömdes lämpligt eftersom det redan fanns flera andra mässingsbeslag i rummet byggnaden. bl.a. i fönstervreden och på rummets innerdörrar. Flera andra handtag föreslogs av Nyköpings glasmästeri, men samtliga av dessa var förgyllda och/eller mycket dekorativt utformade. Därför ansågs de inte kunna anpassas till varken byggnadens eller rummets stil och interiör.

De befintliga fönstervreden och handtaget vid vädringsluckan i fönstrens övre del, samtliga av mässing, har enligt uppgift sparats och förvaras i Odd Fellowhusets källare (Wärn 2020).

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Ärendet har från början varit problematiskt ur antikvarisk synpunkt. Enligt skyddsbestämmelserna som utfärdades i samband med att Odd Fellowhuset byggnadsminnesförklarades ska "Vård och underhållsarbeten utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart." Även om resultatet inte har gett byggnaden ett påfallande förändrat utseende, är åtgärden relativt kontroversiell. Att ersätta de ursprungliga järndörrarna till nya dörrar i fabrikslackerad aluminium harmonierar relativt dåligt med byggnadens egenart. I första hand borde andra tillvägagångssätt ha undersökts betydligt mer noggrannt, t.ex. att åtgärda samtliga otätheter eller att förse dörrarna och fönstren med nya innerfönster.

Exteriör

Åtgärderna har medfört en viss försämring av exteriören, dock rent visuellt i förhållandevis liten grad. De nya yttre rutornas floatglas är planare och därför mer livlösa till karaktären, än de som fanns innan. Däremot exponerar de blyfönstren väl, vilka ger hela fönstren, och till viss del även fasaden i stort, liv och karaktär. Detta blev betydligt bättre än förväntat, och skillnaden från det tidigare utseendet är knappt märkbar.

De nya aluminiumramarna är mycket breda, framför allt på dörrarna, vilket skapar en grov och klumpig karaktär. Detta var dock uppenbart redan i ansökningshandlingarna och därmed inget som hade varit möjligt att påverka under arbetet, utan att ändra beslutet. Något som däremot hade kunnat förutses och förhindras, var att de nya fönstren är betydligt indragna i fönsternischen än de föregående.

Under arbetets gång hyste jag en viss oro över att de breda plåtarna som täcker övergången mellan murverket och aluminiumkarmarna skulle bli skämmande för slutresultatet. Som tur var blev dessa förvånansvärt väl anpassade, åtminstone när de betraktas från marken och plåtarnas likformiga ytstruktur inte syns.

Interiör

Renoveringen har även medfört förändringar på den interiöra karaktären. Dörrarnas högblanka yta (som egentligen skulle ha klätts med ådringsmålade lister) harmonierar inte helt med rummets karaktär. Dessutom gör de grova karmarna att ljusinsläppet minskar. Det som är positivt är att de blyspröjsade och munblåsta fönstren syns väl, vilket har bevarat rummets hantverksmässiga kvaliteter.

Slutresultatet håller emellertid en godtagbar kvalitet, även om det har inneburit en förvanskning av kulturvärdet. De äldre dörr- och fönsterfodren är varsamt renoverade, och de nya listerna är väl anpassade till befintligt utseende. Blyfönstren har renoverats varsamt. De få beslag som kompletterats (dörrhandtag i mässing) är dugligt anpassade till rummets och byggnadens stil och karaktär.

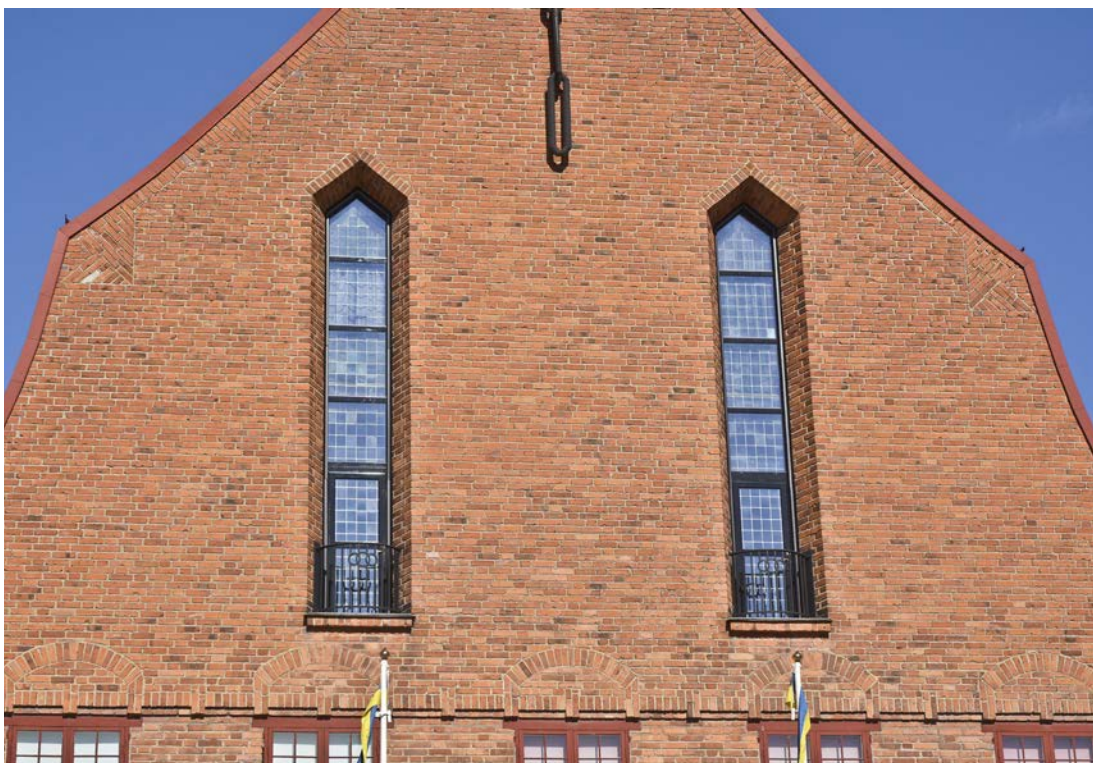

Bild 29. Fönster och balkongdörrar efter avslutade arbeten. SLM D2020-0545

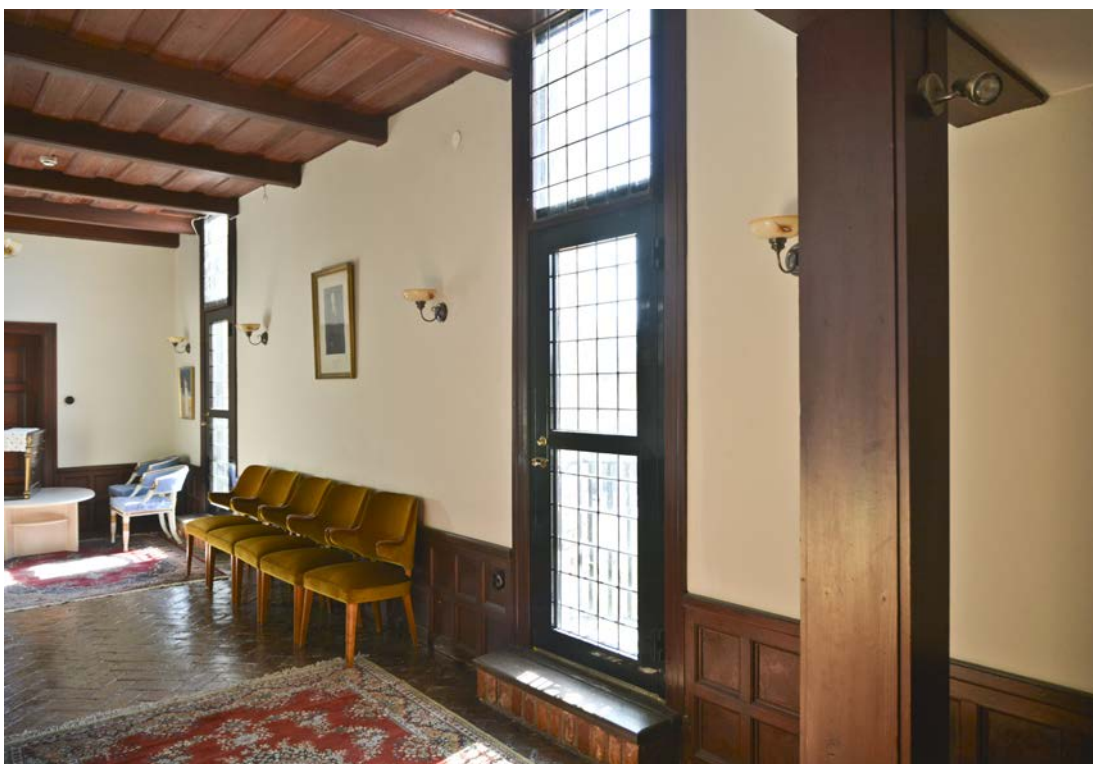

Bild 30. Balkongdörrarna efter avslutade arbeten. SLM D2020-0546

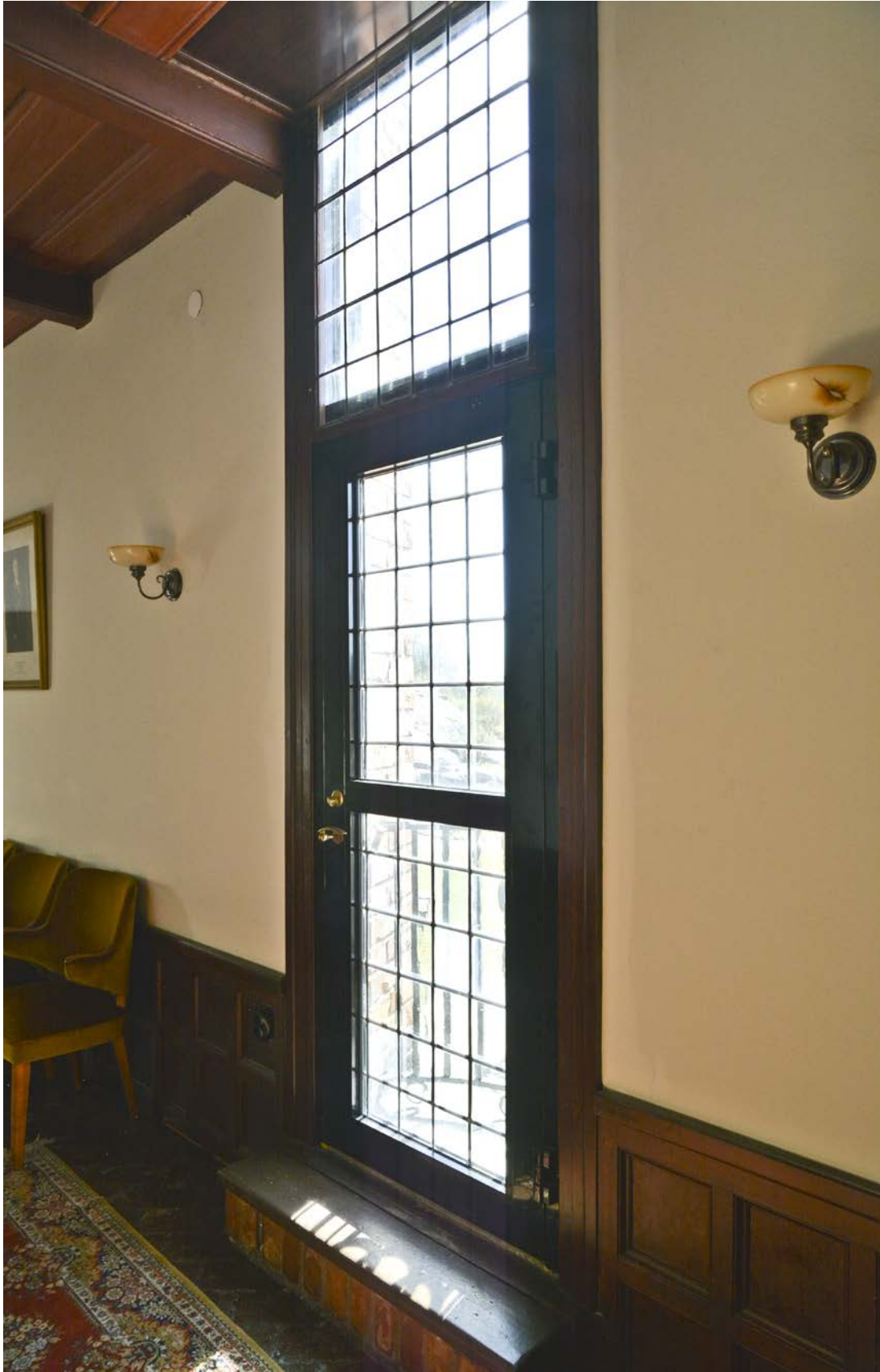

Bild 31. Västra balkongdörren efter avslutat arbete. SLM D2020-0547.

Anmärkningar på enskilda åtgärder

Plåtarbeten

Både under möte på plats samt via e-post till Jonas Wärn och glasmästare Håkan Karlsson (26 april 2019) anvisade jag att plåtarna skulle platsmålas med linoljefärg. När jag besökte arbetet den 6 november hade flera omålade plåtar redan spikats upp, och arbetet beräknades färdigställas under dagen. Jag påpekade detta för Håkan, som svarade att han inte visste att plåtarna skulle målas. Eftersom arbetet redan var försenat och slutdatum för rekvisering närmades, och de omålade plåtarna bedömdes se godtagbara ut, lät jag saken vara.

Ådringsmåleri

I e-postmeddelandet 26 april 2019, samt under möte på plats under april bestämdes att ådringsmålade lister skulle monteras på insidan av de svarta aluminiumdörrarna, för att på så vis skymma den otidsenliga högblanka aluminiumytan. Detta gjordes aldrig. När jag vid slutbesiktningen den 13 december påpekade detta svarade Jonas Wärn att han inte hade kommunicerat detta till målaren, eftersom han (Jonas) själv inte tyckte att det passade. Eftersom jag tyckte att dörrarna såg bättre ut än förväntat, krävde jag inte att åtgärden skulle utföras.

Mässingsbeslag

Enligt överenskommelse (muntligt och via e-post 26 april 2019) skulle mässingsbeslagen återanvändas och monteras högre upp på fönsterpartierna. Detta gjordes inte. Beslagen finns emellertid sparade, varför det rekommenderas att de monteras upp på fönstren, trots att de då kommer att fungera som attrapper.

Järndörrar

Enligt muntlig överenskommelse mellan mig och Jonas Wärn vid arbetets startskede i april 2019 skulle järndörrarna sparas och ställas undan i förvar på Odd Fellowhuset. Jonas Wärn menade att dörrarna aldrig skulle komma till användning, men gick ändå motvilligt med på det. Eftersom jag litade på det som avtalats, fann jag ingen anledning att kontrollera var dörrarna förvarades. I ett e-mail 2020-10-02 från Jonas Wärn framkom emellertid att dörrarna slängts. Anledningen var enligt honom att det inte fanns något lämpligt utrymme att förvara dem på. Detta är djupt beklagligt och en allvarlig brist i utförandet, eftersom de hade kunnat återanvändas så snart aluminiumdörrarna inte längre kan renoveras.

Slutsats och vidare rekommendationer

Arbetet har präglats av flera förseelser, som till viss del sannolikt beror på missförstånd men också ett visst mått av ointresse för det ansvar som det innebär att förvalta ett byggnadsminne. Slutresultatet har nått över förväntan, men det beror till största del på de inblandade hantverkarnas skicklighet, än lyhördheten från beställaren tillika mottagare av det ekonomiska bidraget för renoveringen, Fastighets AB Midgård.

Insidan av aluminiumdörrarna, som nu är svarta och högblanka, bör åtgärdas eftersom de inte i önskad grad harmonierar med rummets karaktär. I enlighet med tidigare överenskommelse rekommenderas att dörrarna ådringsmålas, till utseende lika dörrfodren. Detta görs endera direkt på metallen, alternativt med tunn målad faner. Arbetet utförs av målare med erfarenhet av ådringsmålning.

Projektrelaterad information

Administrativa uppgifter

Fastighet: Midgård 3, Nyköping, Nyköpings kommun

Postadress: Västra Trädgårdsgatan 22, Nyköping

Församling: S:t Nicolai

Kommun: Nyköpings kommun

Datum för beslut om tillstånd till ändring: 2018-04-20 (dnr. 432-6141-2015)

Datum för beslut om beviljande av bidrag: 2019-04-08 (dnr. 434-4825-2018)

Sörmlands museums diarienummer: KN-SLM19-0079

Fastighetsägare/beställare: Fastighets AB Midgård, Nyköping

Arbetet pågick mellan april och december 2019.

Medverkande

Montering av fönster, dörrar och träfoder: Håkan Karlsson, Nyköpings glasmästeri, Nyköping (huvudentreprenör).

Renovering av blyfönster: Teiljers Glas, Örebro (beställning via Martin G Andersson AB, Örebro)

Nyttillverkning av träbågar: Bengt Berglund, BBL's Fönster och dörrhantverk AB

Ådringsmåleri: Niklas Andersson, Brunelius Måleri AB, Nyköping

Antikvarisk medverkande: Anton Blomgren, Sörmlands museum

Använda material:

Aluminiumkarmar - Sapa Byggsystem 2074/4150 (Sapa, Vetlanda)

Ytterglas - Självrengörande glas Bio Clear E

Innerglass - Lamell 44.2 Energiglas

Plåt - lackerad stålplåt (FA), Lindab

Isolering - Glasfiber, Rockwool

Spik - Bleckspik med gummitätning

Dörrhandtag art. nr. NOS 64 beställdes från Överjärva Byggnadsvård AB, Solna

Grundfärg - Linoljefärg invändig grund, Engwall o. Claesson

Bets - Herdins oljebets av två olika kulörer, bl.a. Mahogny

Cement - Finja Reparationsbetong K50

Källförteckning

Muntliga uppgifter

Jonas Wärn, VD Fastighets AB Midgård, Nyköping. Samtal vid platsbesök/byggmöte 2019-09-06.

Anders Restadh, Teiljers Glas, Örebro. Telefonsamtal i november 2019 samt 2020-10-01.

Håkan Karlsson, Nyköpings glasmästeri, Nyköping. Telefonsamtal 2020-10-01.

Bernt Brunelius, Nyköping. Telefonsamtal 2020-09-01.

E-post

Jonas Wärn, VD Fastighets Midgård AB, Nyköping. E-post 2019-04-26.

Jonas Wärn, VD Fastighets Midgård AB, Nyköping. E-post 2020-10-02.

Tryckta källor och litteratur

Nyköping - kulturhistorisk byggnadsinventering 2015-2016 (2016). Rapport 2016:6. Nyköping: Sörmlands museum

Hedin, Göran & Domert, Mats (2012). Odd Fellowhuset i Nyköping: jubileumsskrift. Upplaga 3
Nyköping: Fastighetsaktiebolaget Midgård

Bilagor

Bilaga 1. Tillstånd till ändring av Odd Fellowhuset

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Ebba Gillbrand
010-2234328

BESLUT

Datum

2018-04-20

Dnr

432-6141-2015

1(6)

Fastighetsbolaget Midgård
c/o Jonas Wärm
jonastextil@hotmail.se

Tillstånd till ändring av byggnadsminnet Odd Fellow-huset, renovering av två fönster på södra fasaden, Midgård 3, Nyköpings kommun, Södermanlands län

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 3 kap. 14 § kulturmiljölagen (1988:950, KML) att lämna Fastighetsbolaget Midgård tillstånd till ändring av byggnadsminnet Odd Fellow-huset, renovering av två fönster på södra fasaden, enligt inkomna handlingar och på nedanstående villkor.

Beslutet gäller i fem år från att det vunnit laga kraft. Beslutet kan överklagas till förvaltningsrätten i Linköping, se nedan.

Tillståndet gäller endast under de förutsättningar som är kända vid beslutstillfället och kan komma att omprövas om det under arbetets gång framkommer nya omständigheter.

Villkor

1. Som stöd för arbetets utförande finns översiktligt åtgärdsförslag från Nyköpings glasmästeri, mejl 2018-03-08. Innan arbetet får påbörjas ska en arbets- och materialbeskrivning tas fram och skickas till antikvarisk expert och till Länsstyrelsen, för godkännande.
2. Arbetet ska följas av antikvarisk expert och får inte starta förrän denne har kontaktats, se nedan, antikvarisk medverkan.
3. Den inre fönsterbågen ska utföras i trä lika befintligt. Båge och karm ska målas med linoljefärg i kulör lika befintligt. Avstämning ska ske med antikvarisk expert om materialval och utförande.
4. Den yttre fönsterbågen ska i utformas med stålprofiler av samma dimension och bredd som befintliga, varmförzinkade och fabrikslackerade i matt svart kulör. Avstämning ska ske med antikvarisk expert om materialval och utförande.
5. Befintligt glas och blyspröjs ska i första hand återanvändas. I andra hand, för att ersätta eventuellt trasigt glas och uttjänt blyspröjs, får nytt antikglas (munblåst) användas och nyttillverkad blyspröjs. Avstämning ska ske med antikvarisk expert vad gäller åtgärdernas omfattning, utformning och placering av blyspröjs m.m.

Postadress
611 86 NYKÖPING

Besöksadress
Stora torget 13

Telefon
010-223 40 00 växel

E-post
sodermanland@lansstyrelsen.se

Organisationsnummer
202100-2262

Bankgiro
5051-8653

Faktureringsadress
FE 98
838 73 FRÖSÖN

Internet
www.lansstyrelsen.se/sodermanland

BESLUT

Datum

Dnr

2(6)

2018-04-20

432-6141-2015

6. Befintligt äldre dörrtrycke får användas som handtag invändigt, se mejl 2018-03-27. Övriga beslag, gångjärn och handtag ska väljas/utformas i samråd med antikvarisk expert.
7. Arbetet ska utföras av hantverkare med dokumenterad erfarenhet av att arbeta med blyinfattade fönster och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.
8. Fastighetsägaren ska genom antikvarisk expert ska senast sex månader efter avslutat arbete ta fram en förenklad rapport (PM), som skickas i en pdf-fil till Länsstyrelsen. Vi vidarebefordrar till berörda institutioner.

Av rapporten ska framgå:

- Administrativa uppgifter
 - Objektshistorik av relevans för ärendet
 - Dokumentation av byggnadens utseende och beskaffenhet före ändringen
 - Utförda åtgärder och motivering till åtgärderna
 - Kulturhistoriska iakttagelser under arbetet
 - Eventuella avvikelser från Länsstyrelsens beslut
 - Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder
 - Foton före, under och efter arbetet
9. Antikvarisk expert har rätt att ge detaljanvisningar. Expertens anvisningar ska följas. Vid större avvikelser från insänd beslutsgrundande handling liksom vid eventuella tvister m.m. angående genomförandet, ska frågan hänskjutas till Länsstyrelsen för avgörande.
 10. Fastighetsägaren ska i förekommande fall kalla antikvarisk expert och Länsstyrelsen till byggmöten. Byggmötesprotokoll ska löpande skickas till Länsstyrelsen.
 11. Fastighetsägaren ska kalla antikvarisk expert och Länsstyrelsen till antikvarisk slutbesiktning när åtgärderna är avslutade.

Motivering till beslutet

De aktuella fönstren på Odd Fellow-husets södra fasad är två höga, blyinfattade fönster som är starkt karaktärsskapande för byggnaden. Under en längre tid har det funnits problem med inträngande fukt och kallras vid fönstren. Fastighetsägaren har 2016 på Länsstyrelsens inrådan anlitat restaureringsarkitekt för framtagande av ett kulturhistoriskt anpassat åtgärdsförslag. Kulturmiljöbidrag har utgått för detta. Fastighetsägaren har av kostnadsskäl valt att inte gå vidare med detta förslag.

Ett nytt förslag har tagits fram av Nyköpings glasmästeri i form av ett treglassystem där befintligt blyinfattat fönster placeras mellan en inre båge med energiglas och en yttre båge med självrengörande glas. Konstruktionen är tät och fylld med argongas, till skillnad från det första förslaget som var självventilerande.

Ett treglassystem där delarna är fast sammanfogade och fönstret fyllt med gas, innebär en modern lösning som Länsstyrelsen normalt sett inte ger tillstånd till i äldre, skyddad bebyggelse.

BESLUT

3(6)

Datum

Dnr

2018-04-20

432-6141-2015

En sådan fönsterkonstruktion kan synas underhållsfri, men t.ex. läckage kan uppkomma också vid helt slutna lösningar. Det är också svårare att underhålla de olika partierna.

Länsstyrelsen bedömer ändå att föreslagen konstruktion kan vara motiverad för att åtgärda problemet med inträngande fukt och för att förbättra klimatet. Eftersom de höga fönstren utgör en väsentlig del av byggnadsminnets exteriöra och interiöra uttryck, behöver stor varsamhet iaktas och noggranna val göras vad gäller utformning och material. Befintligt material ska bevaras och återanvändas i så stor utsträckning som möjligt.

Den befintliga inre fönsterbågen är utförd i trä och förmedlar en stor del av fönstrens invändiga karaktär. För att bibehålla utseendet ska ny båge därför utföras i trä lika befintligt. Den yttre fönsterbågens stålprofil ska vara målad i svart kulör, för att överensstämja med befintligt utseende. Befintligt originalglas och blyspröjs ska i första hand återanvändas då det ur kulturhistorisk synvinkel är viktigt att spara originalmaterial. Eftersom trycken och lås är viktiga för helhetsintrycket ska dessa väljas i samråd med antikvarisk expert.

Länsstyrelsen bedömer sammanfattningsvis att renovering av fönstren för att förbättra byggnadens klimat och problemen med inträngande fukt, utgör särskilda skäl som motiverar att byggnadsminnet får ändras i strid mot skyddsbestämmelserna, punkt 2 och 4. Länsstyrelsen bedömer att de kulturhistoriska värdena på ett rimligt sätt har hanterats i förhållande till inskickat förslag och lämnar därför tillstånd till ändringen.

Beskrivning av ärendet

Fastighetsbolaget Midgård inkom den 28 oktober 2015 med ansökan om tillstånd till ändring av byggnadsminnet Odd Fellow-huset, renovering av fönster. Samtidigt inkom ansökan om byggnadsvårdsbidrag. Länsstyrelsen öppnade två ärenden, dnr 432-6141-2015, ansökan om tillstånd och 434-6042-2015, ansökan om bidrag. Fastighetsbolaget meddelade att man önskar komplettera ansökningarna med utlåtande från Sörmlands museum och offert/prisuppgift från Thomas Lundkvist måleri.

Länsstyrelsen kontaktade fastighetsägaren den 3 november 2015.

Fastighetsbolaget Midgård inkom den 27 juni 2017 med komplettering i form av offert från Nyköpings Glasmästeri. Offerten avsåg helt nytt fönsterparti med aluminiumram i stället för det nuvarande, nytt blyinfattat glas m.m.

Länsstyrelsen skickade begäran om komplettering den 29 augusti 2017.

Fastighetsbolaget Midgård meddelade den 31 oktober 2017 att man inte hunnit ta fram begärda kompletteringar eftersom renoveringen av fönstren inte kunde utföras innan vintern. Vidare hade man haft ett stort inbrott i Odd Fellow-huset och en vattenläcka. Ekonomin hade inte måttat med även byte av fönster i under året. Man vill dock ändå utföra renoveringen och kvarstå med bidragsansökan.

Länsstyrelsen meddelade den 31 oktober 2017 att begärda kompletteringar behöver skickas in innan beslut kan fattas. Länsstyrelsen frågade även om det är möjligt att laga befintliga blyspröjsfönster och införliva dem i den nya treglaskonstruktionen. Dvs att ursprungligt glas som är helt återanvänds liksom blypröjs. Länsstyrelsen skickade den 19 januari 2018 på begäran en lista över antikvariska firmor verksamma i länet.

BESLUT

4(6)

Datum

Dnr

2018-04-20

432-6141-2015

Fastighetsbolaget Midgård inkom den 27 mars 2018 med komplettering i form av arbetsbeskrivning och översiktligt åtgärdsförslag, Nyköpings glasmästeri, mejl 2018-03-08 samt förslag på handtag/trycke. Fastighetsbolaget Midgård kontaktade Länsstyrelsen den 5 april 2018, som svarade påföljande dag.

Beskrivning och motivering till ansökan

Beskrivning och motiv till åtgärder framgår av ansökan och kompletteringar i ärendet.

Beslut om byggnadsminnesförklaring och skyddsbestämmelser

Länsstyrelsen beslutade den 2 maj 2013 om byggnadsminnesförklaring av Odd Fellow-huset, Midgård 3, enligt 3 kap. 1 § KML (dnr 432-561-2012). Planerade åtgärder omfattas av skyddsbestämmelserna, punkt 2 och 4.

2. Odd Fellow-huset får inte byggas om, till eller på eller på annat sätt förändras utvändigt utan tillstånd från Länsstyrelsen.

4. I matsalen, ordenssalen med tillhörande utrymmen och övre recipiendsrummet med korridor (kryssmarkerade enligt bilaga 2 och 3) får inte göras ingrepp i eller ändring av fast inredning utan tillstånd från Länsstyrelsen. Till fast inredning hör bland annat tak, väggar, golv, paneler, dörrar och fönster.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 3 kap 14 § KML får länsstyrelsen, om det finns särskilda skäl, lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen ska utföras samt den dokumentation som behövs.

Antikvarisk medverkan

Fastighetsägaren har meddelat att man önskar anlita Sörmlands museum som antikvarisk expert. Länsstyrelsen har inget att erinra mot detta. Kostnaden för antikvarisk medverkan regleras enligt särskilt avtal mellan fastighetsägaren och antikvarisk expert.

Mer information om antikvarisk medverkan och antikvarisk rapport finns här:

<http://www.lansstyrelsen.se/Sodermanland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/Pages/byggnadsminnen.aspx>

Övriga upplysningar

Eventuella byggnadsvårdsbidrag kan enbart gå till antikvariska merkostnader, t.ex. till att återanvända befintligt material som glas och blyspröjs eller för att upprätthålla befintligt, äldre utseende.

I ordenssalen finns den stora väggmålningen *Den helige Martin och tiggaren* av konstnären John Bauer. Länsstyrelsen har vid tidigare besök konstaterat att målningen är i behov av översyn av konservator, och vill därför uppmana fastighetsägaren att söka tillstånd för detta. Medfinansiering genom kulturmiljöbidrag kan vara möjligt.

Information**Du kan överklaga beslutet**

Se bilaga 1.

BESLUT

5(6)

Datum

Dnr

2018-04-20

432-6141-2015

De som deltagit i beslutet

Beslutet har fattats av biträdande länsantikvarie Bo G. Svensson med antikvarie Ebba Gillbrand som föredragande och är digitalt signerat.

Kopia till:

Nyköpings kommun, Samhällsbyggnad (efter att beslutet vunnit laga kraft),
kommun@nykoping.se

Sörmlands museum, kjell.taawo@dll.se

Byggnadsminnesakten, Länsstyrelsen i Södermanlands län

Bilaga 1

Du kan överklaga beslutet

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du **skriftligen** överklaga beslutet hos förvaltningsrätten. **Observera att du ska skicka eller lämna överklagandet till Länsstyrelsen i Södermanlands län, 611 86 Nyköping. Du kan även skicka in överklagandet via e-post till sodermanland@lansstyrelsen.se.** Det ska du göra därför att Länsstyrelsen måste pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare till förvaltningsrätten.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be om att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det förvaltningsrätten som beslutar om tiden kan förlängas eller inte.

Om någon annan part överklagar beslutet, till exempel en kommun eller annan myndighet, är tiden **tre veckor från det datum som står på beslutet**.

Ditt överklagande ska innehålla:

- vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer
- hur du vill att beslutet ska ändras
- varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt

Skriv också följande uppgifter, om du inte tidigare lämnat dem:

- personnummer
- adress till bostaden
- telefonnummer där du kan nås
- eventuellt övriga uppgifter som behövs för att man ska kunna skicka handlingar till dig

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din uppfattning, bör du skicka med kopior på dessa.

Ombud

Du har rätt att anlita ett ombud för att sköta överklagandet åt dig. I så fall ska ombudet underteckna skrивelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar

Behöver du veta mer om hur du ska göra, går det bra att ringa till Länsstyrelsen, telefon 010-223 40 00. Fråga efter den som varit föredragande i beslutet.

Bilaga 2. Beslut om bidrag

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Bo G Svensson
010-2234344

BESLUT

Datum

2019-04-08

Dnr

434-4825-2018

1(3)

Fastighetsbolaget Midgård
jonastextil@hotmail.se

Beslut om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer, byggnadsminnet Odd Fellowhuset, Midgård 3, byte av två befintliga fönster i byggnadens övre gavel, Nyköpings stad och kommun, Södermanlands län

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att lämna bidrag till de åtgärder ansökan avser med högst 225 000 kronor inklusive moms. Detta utgör 59 % av den beräknade totalkostnaden, vilken är beräknad till 381 250 kronor inklusive moms. Bidrag utgår även för antikvarisk medverkan som har kostnadsberäknats till högst 45 000 kronor inklusive moms. Total bidragssumma uppgår till 270 000 kronor inklusive moms.

Bidragsmedlen belastar kulturmiljöanslaget 7:2 2019, fria ramen, vård av bebyggelse exteriört.

Villkor

För bidrag gäller följande villkor

- Arbetet ska följas av antikvarisk expert. Inga arbeten får startas innan kontakt har tagits med antikvarisk expert.
- Som stöd för arbetenas utförande en reviderad offert och arbetsbeskrivning från Nyköpings glasmästeri, daterad den 25 februari 2019 och som är avstämd med Sörmlands museum, Kjell Taawo, i samband med att Länsstyrelsen lämnade tillstånd för åtgärden från byggnadsminnessynpunkt.
- Antikvarisk expert ska snarast efter slutbesiktning skicka in ett besiktningsintyg till Länsstyrelsen över att åtgärder har utförts i enlighet med detta beslut.
- Antikvarisk expert ska senast sex månader efter avslutade arbeten inkomma med en förenklad rapport över utfört arbete till länsstyrelsen i PDF-format. Länsstyrelsen ombesörjer distribution till berörda parter. Av rapporten ska framgå:
 - Dokumentation av utförda åtgärder, inklusive beskrivning av tillstånd före åtgärd samt fotodokumentation som redovisar utseende före och efter åtgärder. Dokumentation ska även göras av detaljer som ändras eller tas bort.

Postadress
611 86 NYKÖPING

Besöksadress
Stora torget 13

Telefon
010-223 40 00 växel

E-post
sodermanland@lansstyrelsen.se

Organisationsnummer
202100-2262

Bankgiro
5051-8653

Faktureringsadress
FE 98
838 73 FRÖSÖN

Internet
www.lansstyrelsen.se/sodermanland

BESLUT

2(3)

Datum

Dnr

2019-04-08

434-4825-2018

- Utvärdering av resultatet inklusive redovisning av eventuella problem.
- Ni får rekquirera bidraget från länsstyrelsen så snart arbetena har slutförts senast den 1 november 2019. Bidraget rekquireras med till beslutet bifogade rekvisitionsblankett. Till rekvisitionen av bidraget ska fogas verifikationer på bidragsgrundande kostnader i bestyrkta kopior. Bidraget betalas ut till er tidigast två veckor efter att rekvisitionen har inkommit till länsstyrelsen.

Om rekvisitionen inte har kommit in till länsstyrelsen senast ovan givna dag förfaller bidragsbeslutet. *Ni har i sådant fall inte längre rätt till det beslutade bidraget.* Endast i undantagsfall kan länsstyrelsen bevilja anstånd med rekvisitionen. Anstånd måste begäras skriftligen senast samma dag som rekvisitionen skulle ha kommit in till länsstyrelsen.

Beskrivning av ärendet

Ni har den 3 juli 2018 ansökt om bidrag för ovan nämnda åtgärder inför planerat byte av två höga, blyinfattade fönster på fasadens gavel. Stora problem finns med rostangripna delar, vid regn och blåst tränger vatten in mellan glasrutorna och vidare ut på golvet nedanför fönstren. Skicket har under 2019 ytterligare försämrats och glas har blåst sönder.

Länsstyrelsen har i beslut med diarienummer 432-6141-2015 lämnat tillstånd till planerade arbeten. Länsstyrelsen har i enlighet med villkoren i tillståndet den 14 augusti 2018 godkänt inskickad arbets- och materialbeskrivning enligt offert från Nyköpings glasmästeri, giltig till och med den 18 juli 2018.

Motivering till beslutet

Planerade arbeten är angelägna att utföra.

Inför arbetena har det varit viktigt att ett åtgärdsförslag tas fram som tar så stor hänsyn som möjligt till berörda kulturhistoriska värden, samtidigt som man kommer till rätta med tekniska och funktionella problem med befintlig fönsterkonstruktion.

Processen har varit lång för att hitta en lösning som alla parter kan godta. Länsstyrelsen har bland annat i ett yttrande via mail i oktober 2016 redogjort för detta, i ett tidigt skede av processen.

Ursprungligen togs ett förslag fram av Ryds glas på uppdrag av Fastighetsbolaget Midgård. Länsstyrelsen bedömde då att det fanns skäl att med stöd av kulturmiljöbidrag ta fram ett alternativt och utökat förslag, diarienummer 434-6042-2015. Parterna kunde dock inte enas om detta förslag. Ett nytt förslag har därefter tagits fram av Nyköpings glasmästeri, med kulturhistoriska synpunkter från Sörmlands museum, som arbetats in i nu aktuellt förslag. Utförandet kan beskrivas som en kompromiss, där synpunkter från fastighetsägaren, teknisk funktion och anpassning till kulturhistoriska värden, har varit vägledande.

Odd Fellowhuset är ett av länets byggnadsminnen. Det ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövärden, Nyköping, D 57.

BESLUT

3(3)

Datum

Dnr

2019-04-08

434-4825-2018

Det är angeläget att byggnaden fortsatt vårdas med traditionella arbetsmetoder och material från byggnadens tillkomsttid vid kommande arbeten.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Med stöd av 2 § förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer får bidrag lämnas kulturhistoriskt motiverade kostnader vid vård av byggnadsminnen, bebyggelse i kulturresevat och bebyggelse som är av riksintresse för kulturmiljövården. Bebyggelse kan utgöras av bebyggelsemiljöer, byggnader och andra anläggningar.

Överklagande

1 22a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 19 § kan, enligt 23 § förordningen (2010:1121) om bidrag till kulturmiljövård, inte överklagas. Detta beslut kan därför inte överklagas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsantikvarie Per Gustafsson med Bo G Svensson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilaga

Rekvissionsblankett

Kopia till

Sörmlands museum, kjell.taawo@regionsormland.se

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

